

^lan 10. Evropske konvencije : Pravo na slobodu izra`avanja

Osuda poslanika zbog vredjanja Vlade

Slu`aj Kastels protiv [panije (Case of Castells v. Spain)

Miguel Kastels, advokat i senator izabran na listi Heri Batasuna, politi~ke grupe koja podr`ava nezavisnost Baskije, objavio je ~lanak u nedeljnom ~asopisu "Punto y Hora de Euskalherria" u kome je skrenuo pa`nju javnosti na napade izvesnih oru`anih grupa na Baske. Prema njegovom mi{ljenju, ove grupe su delovale neka`njeno i Vlada je bila odgovorna za to.

Organi gonjenja pokrenuli su krivi~ni postupak protiv M. Kastelsa. Nakon {to mu je Senat oduzeo poslani~ki imunitet, on je 7. jula 1981. godine optu`en pred Vrhovnim sudom za delo ozbiljnih napada na Vladu protivno ~lanu 161. Krivi~nog zakona. Vrhovni sud je u maju 1982. godine odbio da razmotri dokaze odbrane da su tvrdnje M. Kastelsa u ~lanku bile istinite i op{tepoznate, sa obrazlo`enjem da ovi dokazi nisu predstavljali opravdanje za krivi~no delo u pitanju.

Krivi~no odeljenje Vrhovnog suda osudilo je 31. oktobra 1983. godine M. Kastelsa na godinu dana zatvora i sporednu kaznu zabrane vr{enja javne slu`be i bavljenja svojom profesijom u tom periodu. Vrhovni sud je smatrao da je M. Kastels morao, kao senator, da se ograni~i na na~in kritikovanja Vlade predvidjen pravilnikom Senata, {to on nije u~inio. ^lanak je takodje napisan sa i namerom da nanese uvrede.

Ustavni sud je 10. aprila 1985. godine odbacio `albu (amparo) koju je M. Kastels ulo`io 22. novembra 1983. godine. On je potvrdio sporednu kaznu, dok je kazna zatvora suspendovana od strane Vrhovnog suda 6. decembra 1983. godine.

U svojoj predstavi Evropskoj Komisiji od 17. septembra 1985. godine, M. Kastels se pozivao na prava garantovana ~lanovima 6., 7., 10. i 14. Konvencije.

Evropski sud je najpre potvrdio da je nadle`an da razmotri prethodno pitanje koje je Vlada pokrenula tvrde}i da M. Kastels nije iscrpeo doma}e pravne lekove.

Vlada je smatrala da je M. Kastels propustio da se pred Ustavnim sudom žaliti na povredu prava na slobodu izražavanja.

Evropski sud je odbacio ovu tvrdnju zbog toga što je M. Kastels pred Vrhovnim sudom kao i pred Ustavnim sudom pokrenuo pitanja koja se u suštini tiču prava garantovanog članom 10. Konvencije. Prvo, M. Kastels se pozivao na pravo da, kao senator, kritikuje Vladu, koje kada su izabrani predstavnici u pitanju predstavlja sastavni deo slobode izražavanja. On se takodje pozivao i na pravo da se smatra nevinim dok se ne dokaže surotno u skladu sa zakonom, kao i pravo da iznese dokaze koji bi potvrdili istinitost njegovih tvrdnji. Dakle, njegove tvrdnje su bile očigledno povezane sa navodnim kršenjem člana 10. Konvencije. Najzad, kada je obrazlagao svoje pritužbe M. Kastels se pozivao i na član 20. Ustava koji je garantovao slobodu izražavanja, a u višestrukim pismenih podnesaka Ustavnom sudu takodje i na svoje pravo da prima i saopštava istinite informacije u vezi sa dokazivanjem istinitosti svojih tvrdnji.

Kada je reč o samom predmetu spora, Evropski sud je smatrao da su kazne na koje se M. Kastels žalio predstavljale mešanje u njegovo uživanje prava na slobodu izražavanja. Pravni osnov ovog mešanja bili su članovi 161. i 162. Krivičnog zakona. Osim toga, Evropski sud je istakao da je odbijanje Vrhovnog suda da razmotri dokaze istinitosti tvrdnji zadovoljavalo zahtev predvidljivosti, jer je ova mogućnost bila regulisana odredbom domaćih propisa. Imajući u vidu opštu situaciju u Italiji 1979. godine, može se prihvatiti da je postupak protiv M. Kastelsa pokrenut 'radi sprežavanja nereda', a ne samo 'radi zaštite ugleda drugih'.

Sledeće pitanje bilo je da li je ograničenje slobode izražavanja bilo neophodno. Evropski sud je istakao da je, kada su u pitanju izabrani narodni predstavnici, sloboda izražavanja izuzetno važna, jer je njihov zadatak da predstavljaju svoje glasače, skreću pažnju na njihove probleme i brane njihove interese. Pošto je M. Kastels izrazio svoje mišljenje u časopisu, Evropski sud je takodje istakao značajnu ulogu štampa u državi u kojoj postoji vladavina prava. Sloboda štampa predstavlja jedno od osnovnih sredstava pomoću kojih se javnost upoznaje sa idejama i stavovima političkih vođa i formira mišljenje o njima, dok političarima s druge strane omogućava da komentarišu pitanja od značaja za javno mnjenje i svakome mogućnost da se uključi u slobodnu političku debatu. Iako sloboda političke debate nije apsolutna i bez ikakvih ograničenja, granice dozvoljene kritike su šire kada je u pitanju Vlada, nego kada su u pitanju privatna lica, ili čak političari. Naime, dominantna pozicija Vlade u odnosu na druge subjekte nalaže joj da se do određene mere uzdržava od pokretanja krivičnih postupaka. Međutim,

bez obzira na ovo, nadležni organi vlasti mogu usvojiti mere, čak i krivične prirode, čija je svrha da se reaguje primereno i u odgovarajućoj meri na uvredljive optužbe koje su bez osnova ili su zlonamerne.

M. Kastels nije bio u poziciji da u krivičnom postupku koji je protiv njega pokrenut dokazuje ni istinitost svojih tvrdnji niti da je postupao u dobroj nameri. Iako je u više navrata pokušao da dokaže da su činjenice na koje se pozivao istinite i opštepoznate, Vrhovni sud nije prihvatio ove dokaze u razmatranje, dok je Ustavni sud smatrao da se pitanje pokrenuto pred Vrhovnim sudom tiče tumačenja običnih zakona i da je zbog toga van njegove nadležnosti. Evropski sud je međutim istakao da je većina tvrdnji M. Kastelsa bila podložna dokazivanju, a M. Kastels je takodje mogao da pokuša da pokaže da je delovao u dobroj nameri. Zbog toga je Evropski sud smatrao da ovakvo mešanje nije bilo neophodno u demokratskom društvu i zaključio da je postojalo kršenje člana 10. Konvencije.

M. Kastels je takodje tvrdio da je bio žrtva diskriminacije zbog toga što su druge osobe koje su izrazile slično mišljenje ostale nekažnjene, ali Evropski sud nije smatrao da je neophodno da zasebno razmatra ovo pitanje.